

ΤΙ ΚΙΝΕΙ ΤΗΝ «ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ»; (Οκτώβριος 2007)

Συγγραφέας: ΔΗΜΟΣ ΤΣΑΝΤΙΛΗΣ

Την πράσινη επιχειρηματικότητα την κινεί αυτό που κινεί κάθε επιχειρηματικότητα: το κέρδος. Το κέρδος κινεί και τη βρώμικη επιχειρηματικότητα. Τότε που βρίσκεται το νέο στοιχείο; Το νέο στοιχείο βρίσκεται στο γεγονός ότι το κέρδος μπορεί κανείς σήμερα να το αναζητήσει και αλλού, σε δραστηριότητες που δεν ρυπαίνουν. Βρίσκεται επίσης στο γεγονός ότι η βρώμικη παραγωγή έχει φθάσει σε πολλές περιπτώσεις στα όρια της. Η βρώμικη παραγωγή είναι μια μορφή παραγωγής που υποσκάπτει τη βάση που θα της επέτρεπε να συνεχίσει να αναπτύσσεται για λίγο ακόμη ή και για πολύ.

Αντίθετα, η καθαρή παραγωγή έχει ένα διπλό όφελος: α) τη διατήρηση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων, και β) αν πιστέψουμε τον Michael Porter, οικονομολόγο στο Πανεπιστήμιο του Harvard, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Σύμφωνα με την «υπόθεση Porter», περιβάλλον και ανταγωνιστικότητα δεν είναι αντιθετικές έννοιες, αλλά συμπληρωματικές: η προστασία του περιβάλλοντος δεν είναι βάρος, αλλά προϋπόθεση για υψηλή ανταγωνιστικότητα. Η αυστηρή περιβαλλοντική νομοθεσία αποτελεί έναυσμα για την ανάπτυξη και την εφαρμογή νέων καθαρότερων τεχνολογιών. Η ρύπανση είναι, αντίθετα, ένδειξη οικονομικής αστοχίας. Οι προσπάθειες για λιγότερη ρύπανση και υψηλότερα κέρδη στοχεύουν συνεπώς προς την ίδια κατεύθυνση: την αποτελεσματικότερη χρήση των πρώτων υλών και τον εκσυγχρονισμό του παραγωγικού εξοπλισμού.

Η υπόθεση Porter έχει επαληθευτεί εμπειρικά σε διάφορες χώρες, ανάμεσα στις οποίες και στη Γερμανία, τη χώρα με την αυστηρότερη νομοθεσία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι γερμανικές επιχειρήσεις τηρούν τους στόχους της αυστηρής περιβαλλοντικής νομοθεσίας χωρίς αυτό να μειώνει την υψηλή τους ανταγωνιστικότητα. Πέρα από τα κίνητρα για τεχνολογικό εκσυγχρονισμό και καλύτερη εκμετάλλευση των πόρων, το κόστος για την προσαρμογή των επιχειρήσεων στις απαιτήσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας αποδείχθηκε αμελητέο, συγκρινόμενο με το κόστος για την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού. Μια επιχείρηση που ρυπαίνει ενδέχεται να είναι σήμερα κερδοφόρα. Θα είναι όμως και αύριο; Δύσκολο να το εγυηθεί κανείς στο μεταβαλλόμενο θεσμικό και οικονομικό περιβάλλον. Λίγοι πλέον είναι αυτοί που θα

υποστήριζαν ότι η πορεία της οικονομίας στη σημερινή της τροχιά είναι δυνατόν να συνεχισθεί επ' άπειρο. Και είναι σαφώς λιγότεροι απ' όσους ήταν την περασμένη δεκαετία. Γιατί δεν γίνονται τότε όλοι οι επιχειρηματίες πράσινοι; Το αργά μεταβαλλόμενο θεσμικό πλαίσιο, θα τους αναγκάσει κάποτε να γίνουν. Μακρομακροπρόθεσμα βέβαια, σύμφωνα με την πιο αισιόδοξη προοπτική.

Η μεταμόρφωση της από BP -British Petroleum σε BP -Beyond Petroleum είναι ένα παράδειγμα που δείχνει την τάση. Υποκρισία; Έστω πως είναι. Μοιάζει όμως με την μεταστροφή του Σαύλου σε Παύλο κατά την πορεία του προς τη Δαμασκό. Όπως ο Σαύλος μετονομάστηκε σε Παύλο για να υποδηλώσει ότι από διώκτης των Χριστιανών έγινε ο ίδιος Χριστιανός, έτσι και η BP άλλαξε επωνυμία σε Beyond Petroleum, για να δηλώσει ότι δεν είναι πια μια εταιρεία πετρελαίου. Η BP ήταν μια εταιρεία πετρελαίου που μεταμορφώθηκε σε μια εταιρεία παραγωγής ενέργειας και μάλιστα από ανανεώσιμες πηγές. Αυτό που είχε τελειώσει για το Σαύλο ήταν ο αρχαίος κόσμος, αυτό που έχει τελειώσει για την BP είναι ο αιώνας του πετρελαίου. Η μαργαρίτα στο σήμα είναι ένα το «εν τούτω νίκα» της εταιρείας. Διφορούμενο, υποκριτικό, σαγηνευτικό. Παρά τη μαργαρίτα στο σήμα και την αλλαγή της επωνυμίας, κύρια δραστηριότητα της Beyond Petroleum παραμένει η διανομή και πώληση πετρελαίου.

Οι μεταμορφώσεις τύπου Σαύλου-Παύλου αυξάνονται και πληθύνονται στο χώρο της οικονομίας. Πράσινες (καθαρές, βιολογικές) επιχειρήσεις, γνήσιες ή μαϊμού ξεπετάγονται παντού σαν τα μανιτάρια. Πώς αυτό; Γιατί τώρα; Πριν από την οικονομία, αυτό που άλλαξε είναι το θεσμικό περιβάλλον που μακροπρόθεσμα επηρεάζει καθοριστικά την μορφή της. Άλλαξε ο τρόπος που βλέπουμε τα πράγματα. Άλλαξαν οι γνώσεις μας για το καλό και το κακό του πλανήτη και της βιόσφαιρας. Άλλαξε η κατεύθυνση των ενισχύσεων στην έρευνα και τις επενδύσεις.

Αυτό που επίσης άλλαξε και δεν παύει να αλλάζει είναι η νομοθεσία και η στάση των κυβερνήσεων απέναντι στην αγορά. Η αγορά μπορεί πολλά, αλλά δεν μπορεί τα πάντα. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που η αγορά αστοχεί. Είναι τότε που οι τιμές της αγοράς «δε λένε την οικολογική αλήθεια» και χρειάζονται διόρθωση. Πώς γίνεται αυτό; Με τη νομοθετική θέσπιση ορίων εκπομπών, με την επιβολή ενός φόρου στις εκπομπές ρύπων ή με ένα σύστημα εμπορεύσιμων αδειών μεταξύ άλλων. Η νομοθεσία επιβάλλει πρόστιμο σε όσους υπερβαίνουν τα όρια, η φορολόγηση των εκπομπών κάνει συμφέρουσα τη μείωσή τους, οι εμπορεύσιμες άδειες εκδίδονται για έναν εκ των

προτέρων καθορισμένο χαμηλότερο όγκο εκπομπών. Όποιος προτιμά να ρυπαίνει πληρώνει πρόστιμα ή φόρους ή αγοράζει άδειες εκπομπών, από αυτούς που προτιμούν να μειώσουν τις εκπομπές τους αντί να πληρώνουν.

Αυτά στη θεωρία. Πώς όμως μειώνει κανείς τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα που ευθύνονται για την αλλαγή του κλίματος σε πλανητικό επίπεδο; Οι νομοθετικές ρυθμίσεις και τα πρόστιμα προκαλούν δέος. Μένουν η φορολόγηση των εκπομπών και τα συστήματα εμπορεύσιμων αδειών, που θεωρητικά είναι ισοδύναμα οικονομικά εργαλεία. Η επιβολή ενός φόρου στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα συζητήθηκε πολύ τη δεκαετία του '90 σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά τελικά δεν εφαρμόστηκε (η λέξη φόρος τρομάζει τους πάντες). Οι εμπορεύσιμες άδειες συζητήθηκαν λίγο, αλλά εφαρμόστηκαν προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του Κιότο. Πρόκειται για τη σημαντικότερη διορθωτική παρέμβαση στην ευρωπαϊκή αγορά.

Οι επιχειρήσεις βρίσκονται αντιμέτωπες με μια νέα πραγματικότητα. Η ρύπανση δεν είναι πλέον δωρεάν και οι επιχειρήσεις είναι αναγκασμένες να συγκρίνουν το κόστος που συνεπάγεται η υπέρβαση των ορίων εκπομπών με το κόστος που συνεπάγεται η μείωση της ρύπανσης (ή αντίστροφα: οι επιχειρήσεις μετρούν το κέρδος από την μείωση των ρύπων και την πώληση των αδειών εκπομπών). Και για όσους αμφιβάλλουν ακόμη υπάρχει και ο Porter με την αισιόδοξη υπόθεση του.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην ειδική έκδοση «The Economist» που κυκλοφόρησε ως ένθετο στην Εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», τ. Οκτωβρίου 2007, σ. 56.